Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Església parroquial de Sant Joan d'Oló

Santa Maria d'Oló

Ubicació

Comarca:	Moianès
Lloc/Adreça:	Sector sud-oest del terme municipal
Emplaçament	Carretera local des d'Oló cap a Sant Joan d'Oló uns 5 km
Alçada:	535

Coordenades:

Latitud:	41.84751
Longitud:	2.0047
UTM Est (X):	417375
UTM Nord (Y):	4633324

Classificació

Número de fitxa	08258-115
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Segle	XVII
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Observacions protecció:	BCIL. Num registre 130-1. Acord Ple Consell Comarcal 10/06/2002
Número inventari	Sí: IPA 17193
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Privada
Titular:	Bisbat de Vic
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dc., 22/01/2020 - 01:00

Descripció

Conjunt parroquial, que consta de l'església, la rectoria, el cementiri i un comunidor, i que és molt representatiu d'una parròquia rural bastida durant el segle XVII. L'església fou construïda a mitjans del segle XVII en substitució de l'antiga, que estava situada en un turonet molt estret que no permetia ampliar-la. És d'una sola nau amb capelles laterals més baixes. La construcció és austera i pràcticament sense ornamentacions exteriors. La façana principal està encarada cap a migdia, i consta d'una simple portalada de mig punt emmarcada amb dovelles allargades i, a la part superior, un ull de bou i una petita finestra al seu damunt. Al cantó nord-occidental s'alça un campanar de torre de forma quadrada, amb un cos superior que té obertures a cada costat rematades amb arcs de mig punt. El parament és fet amb carreus de mida diversa, més o menys disposats en filades. Al llarg dels murs laterals s'obren unes petites finestres allargades. Adossada a l'església pel cantó de ponent hi ha la rectoria.
A l'interior del temple la nau i les capelles laterals són cobertes amb volta de creueria. Les capelles laterals es comuniquen a través d'arcs de mig punt, i al principi de la nau hi trobem un cor alçat.
També es conserven diverses làpides al paviment amb inscripcions dels mossens que s'hi van enterrar: Pere i Joan Espinalt (1637), Antoni Roca (1665), Francisco Vila Vendrell (1774), un altre de nom il·legible (168?) i Mariano Mayet (1812). Entorn d'una de les làpides més antigues, del 1637, hi ha encastades en els angles tres pedres amb curiosos gravats en forma d'esferes radials que semblen símbols solars. Podria tractar-se d'esteles funeràries procedents del cementiri de Sant Joan d'Oló vell, de força antiguitat.

Observacions:

Un fet gairebé excepcional és que es tracta d'una de les poques esglésies que ha conservat tot el seu moblatge originari. Concretament, hi trobem tres retaules de l'època del barroc. El de la Mare de Déu del Roser, reformat a la primera meitat del segle XVII, el retaule major, construït entre 1656 i 1665 per l'escultor manresà Pau Sunyer, i el de Sant Isidre, més petit, datat a mitjans de segle XVIII i d'autor desconegut. Tots tres il·lustren molt bé l'evolució de l'art barroc en un poble de la Catalunya rural: el primer, de regust encara gòtic i renaixentista i amb pintures sobre fusta; el segon, amb pintures sobre tela, i el tercer, a l'estil del barroc majestuós de l'etapa final. Els retaules de les dues capelles restants, que es troben més a prop de l'entrada, són més moderns i estan dedicats al Sagrat Cor i a la Crucifixió. En el del Sagrat Cor s'hi ha col·locat una escultura exempta barroca (possiblement del segle XVII) de sant Esteve mostrant les pedres de la seva lapidació. Procedeix de la capella del Solà de Sant Esteve.
Altres elements d'interès són la pica baptismal (del 1638), que té la particularitat d'estar feta amb un suport de fusta, dues banderes (de sant Joan i de sant Isidre), dos gonfanons i els bancs on seuen els feligresos, molts dels quals tenen inscripcions de les famílies que els van pagar, pertanyents als masos de la parròquia i cadascun amb una decoració diferent. Concretament, n'hi ha de Moretonas (1736), dels Plans (1811), Clapés (1801), Toscas (1863), Joan Altimires (1804), la Plana i dos del Solà (un de 1894), així com un que diu "Justícia y Obres, 1741", amb una ranura per a dipositar-hi les almoines.
Inscripció d'una làpida: "Sepultura de Pera Aspinalt y de M[ossèn] Joa[n] Spinalt, P[revere] y dels de la casa del Spinalt feta lo any 1637".
Inscripció d'una làpida: "Sepultura de Antoni Roca P. i Rector de S. Joan de Oló que morí a II de 9bre 1665".
Inscripció d'una làpida: "[...?] Prevera y Rector de St. Joan d'Oló. Obit 29 agost 168[?]. In [rdrp] Añes Fo[?]"
Inscripció d'una làpida: "Sepultura del Reverent Francisco Vila Vendrell, prevera y Rector que fonch de Sant Joan d'Oló. Morí lo dia 7 de abril de 1774".
Inscripció d'una tomba: "Sa Es Rt. Mariano Mayet R.or de esta Parro[quia]. Morí lo dia 2 feb. Any 1812".

Informació oral facilitada per Elvira Sors Vilaseca, Montse Mas, Montse Antonell i Teresa Moratonas.

Història

Aquesta església es trobava dins el terme del castell d'Oló, al sector sud-occidental. L'església de Sant Joan d'Oló primitiva (emplaçada en un turonet proper a Armenteres) està documentada l'any 1081 i ben aviat devia assumir funcions de parròquia; així consta el 1136. Al seu voltant hi va sorgir una sagrera, però s'hagué d'encabir a la falda del turó perquè a dalt no hi havia espai. Devia passar a dependre de la canònica de l'Estany el 1364, quan es formalitzà la compra del castell d'Oló per part del monestir de l'Estany. Aquesta comunitat havia acumulat un important patrimoni entre el Moianès, el Bages i l'Osona i s'havia convertit en el principal poder fàctic de la zona. Probablement aquest domini va durar fins el 1592, moment en què s'extingí la canònica i el monestir va ser secularitzat. Des d'aleshores les seves possessions van estar regides per les anomenades Cinc Dignitats Reials; és a dir, cinc canonges de les diòcesis de Girona, Vic i Barcelona que actuaven com a senyors del monestir. Així era encara el 1686, quan el bisbe de Vic visità la parròquia i ho va fer constar en l'acta.
A principis del segle XVII l'església antiga havia quedat petita i degut al seu emplaçament no tenia possibilitats d'ampliar-se, de manera que es va decidir construir-ne una de nova en un emplaçament més planer i més accessible per als masos. El complex d'edificis parroquials fou construït pel mestre de cases Santacana, i la nova església es va beneir el dia 25 d'agost de 1639, data molt propera a la festa de la degollació de Sant Joan Baptista, titular de la parròquia. L'any 1643 s'hi traslladà el Santíssim Sagrament des de l'església vella, i a partir d'aquest moment va assumir totes les funcions parroquials. La construcció de la rectoria s'acabà l'any 1666. El campanar fou bastit entre 1637 i 1640 pel mestre d'obres Pere Calvet. En aquest moment la parròquia comptava amb 26 famílies. Els retaules que es conserven a l'església són un bon reflex de la puixança d'una parròquia rural de la Catalunya central al llarg dels segles XVII i XVIII. El de la Mare de Déu del Roser originàriament estava dedicat a sant Joan Baptista i provenia de l'església antiga. Fins fa poc es desconeixia l'autoria de les pintures antigues i les més modernes. Recentment, l'especialista de la Universitat de Lleida Irene ABRIL (2019: 96) ha atribuït les pintures antigues a l'artista vigatà Joaquim Albareda, que va estar actiu entre 1594 i 1614. Uns anys després de la construcció de l'església nova es decidí transformar-lo en un retaule lateral dedicat a la Mare de Déu del Roser. Aquesta adaptació es va fer entorn de 1645 i hi va participar l'escultor-fuster Jacint Possa, però desconeixem qui fou l'autor de les noves pintures. El retaule major de l'església fou construït entre 1656 i 1665 per l'escultor manresà Pau Sunyer, el mateix que per aquestes dates treballava en el retaule major de Santa Maria d'Oló. Les pintures són del segle XVIII, obra d'un autor influït per Antoni Viladomat. El retaule de Sant Isidre, més petit, és datat a mitjans de segle XVIII i d'autor desconegut.
Des del segle XVII l'església no sembla haver sofert reformes importants, però la rectoria sí. Segons una inscripció, el 1759 s'amplià per la part davantera, i al segle XIX o començaments del XX es tornà a reformar, tal com queda evidenciat en el mateix edifici. Durant gairebé un any, entre maig de 1842 i febrer de 1843, va ser rector de la parròquia Antoni M. Claret, encara en la primera etapa de la seva trajectòria. La seva figura ha estat incorporada en el retaule major. Ja entrat el segle XX, durant la Guerra Civil els veïns de la parròquia van evitar que es cremessin els retaules. Segons es diu, van encendre una foguera, amb la participació del mateix mossèn, i van fer creure als escamots revolucionaris que ja s'havia consumat la crema. D'altres, però, afirmen que els anticlericals van fer algunes destrosses, però només van cremar les figures dels sants.
A la dècada de 1940 Sant Joan d'Oló mantenia la seva vitalitat com a petit nucli rural. Al segle XIX havien sorgit algunes casetes a redós de l'església que conformaven un petit nucli dispers, cosa que va reforçar el sentiment de comunitat. La parròquia exercia de nucli cohesionador, ja que Sant Joan sempre ha format part del terme d'Oló i no ha disposat d'institucions pròpies. A la Rectoria hi vivia el mossèn, que també feia de mestre. Els parroquians contribuïen al manteniment del rector fent aportacions amb espècies, i les dones de les diferents cases es repartien les tasques de neteja i manteniment. Les tradicions religioses seguien ben

vives: novenes, les santes missions o les processons, que consistien a fer una volta a l'església (especialment per Corpus, quan es guarnia amb boix el comunidor). També es beneïa un pedró que hi havia a ca l'Abellà i un altre a la Plana. Els dies de festa a la tarda es passava el rosari, i a la sortida hi havia qui es quedava a jugar a les cartes a la Rectoria. I el tercer diumenge d'agost es celebrava la festa major (actualment s'ha canviat pel primer diumenge d'agost).
Entorn de 1952 la família Llonch va establir la seva segona residència a la Rectoria. Eren uns rics industrials de Sabadell, del sector de la llana, i es van estar al poble més de quatre dècades, en les quals van deixar una forta empremta en la memòria popular, sobretot per l'alt tren de vida que portaven. Havien fet amistat amb el mossèn i aquest els va convidar a instal·lar-se a les golfes, on van adequar tot d'habitacions. Aquí s'hi van estar uns dos anys, venint els caps de setmana, i pels volts de 1954 van comprar la finca d'Armenteres i van reconstruir pràcticament de nou una caseta molt propera a l'església (actualment Armenteres de Dalt).
Després de mossèn Ferrer va venir Josep Bonals, i després, entorn de la dècada de 1950, Jaume Montanyà, que va ser l'últim que va residir a la Rectoria. Més endavant la part de les golfes es va llogar a particulars, però l'edifici encara manté el mobiliari propi d'una casa rectoral. Entre d'altres l'anomenada habitació del pare Claret, que és on dormien els rectors. Algunes dels mobles, però, han estat portats de fora.

Bibliografia

ABRIL, Irene (2019). "La taula de la pentecosta (1609) de la catedral de Vic, obra de Joaquim Albareda", Ausa, núm. 29, Patronat d'Estudis Osonecs, Vic, p. 87-106.BENET, Albert; JUNYENT, Francesc; MAZCUÑAN, Alexandre (1984). "Sant Joan d'Oló", Catalunya Romànica, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 389-390.
FERRER, Llorenç; PLADEVALL, Antoni i altres (1991). "Oló als temps medievals", "Època moderna i contemporània", Oló, un poble, una història. Associació Castell d'Oló, Santa Maria d'Oló, p. 208-210.
FREIXA, lluís (1978). Esglésies parroquials i capelles del municipi d'Oló. (amb aportacions de Mn. Antoni Pladevall, Josep Galobart i Jaume Sala).
GALOBART SOLER, Josep (1996). Els retaules barrocs de les esglésies del terme de Santa Maria d'Oló (1607-1781). Centre d'Estudis del Bages, Monogràfics, núm. 16, Manresa.
MIRALPEIX VILAMALA, Francesc (2019). "El Moianès, l'art i l'arquitectura barroques a Catalunya i un epíleg sobre el pintor Marià Colomer Parés", Modiliuanum, núm. 60, Moià, p. 91-106.
OLAÑETA MOLINA, Juan Antonio (2014). "Iglesia de Sant Jona (o Sant Joan Vell)", Enciclopedia del Románico en Barcelona (vol. II). Fundación Santa Maria La Real; Centro de Estudios del Románico, Palencia, p. 1063-1065.